ਮੈਸਰਜ਼ ਇੰਡੀਅਨ ਮੈਡੀਸਨਜ਼ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ

ਬਨਾਮ

ਕੇਰਾਲਾ ਆਯੁਰਵੈਡਿਕ ਕੋ ਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2022 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 6693)

03 ਜਨਵਰੀ, 2023

[ਡਾ. ਧਨੰਜੈ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ ਅਤੇ ਹਿਮਾ ਕੋਹਲੀ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਃ ਅਨੁਛੇਦ 14-ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕੇ

ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਤਰੀਕਾ - ਸਿਰਫ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸਬੰਧੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਦੀ ਚੋਣ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਚਾਲਨ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੂਚੀਬੱਧ ਪੀਐੱਸਯੂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਸਿਰਫ ਆਈਐੱਮਪੀਸੀਐੱਲ ਤੋਂ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣਾ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ-ਐਗਰੀਵਡ ਆਈਐੱਮਪੀਸੀਐੱਲ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ - ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆਃ ਸਰਕਾਰੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੈਸੇ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ - ਜਨਤਕ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਕੋਲ ਪੂਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਠੇਕੇ ਦੇਣ ਲਈ ਟੈਂਡਰਾਂ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਭਟਕ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਪੱਖਪਾਤੀ ਜਾਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ-ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਭਟਕਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 14-ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਃ "ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ"-ਰਾਜ ਵੱਡਾ ਵੱਡਾ ਸ਼ਬਦ "ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਦਾਨ" ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਲਾਭ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ, ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦਾਰਤਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਉਦਾਰਤਾ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਿਧਾਂਤਕ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਉਦਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ 'ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ' ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਰਾਜ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਃ ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕੇ-ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ-ਵਿਸਤਾਰ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੀਮਤ ਹੈ - ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਬੇਅੰਤ ਵਿਵੇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈਟਲਡ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵੇਲੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਠੇਕੇ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਹੋਵੇ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਃ ਟੈਂਡਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਲੋੜ

ਟੈਂਡਰ ਮੰਗਣ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਾ ਤਰਜੀਹੀ ਤਰੀਕਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-ਪਹਿਲਾ ਖਰੀਦ ਸਰਬੋਤਮ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਇੱਕ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮਾਲੀਆ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਠੇਕੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਗੈਰ-ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾਃ 1. ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਰਾਜ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ 'ਉਦਾਰਤਾ' ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਉਦਾਰ ਦਾਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਾਭਾਂ, ਨੌਕਰੀਆਂ, ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ, ਠੇਕਿਆਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਉਦਾਰਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਿਧਾਂਤਕ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਰਤੱਵ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

ਇੱਕ ਲੋੜੀਂਦੇ ਟੀਚੇ ਵਜੋਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ। ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ 'ਉਦਾਰਤਾ' ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ 'ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕ' ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਰਾਜ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। [ਪੈਰਾ 11][485-ਜੀ ਐੱਚ; 486-ਏ-ਸੀ]

ਰਮਨਾ ਦਿਆਰਾਮ ਸ਼ੈੱਟੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਅਥਾਰਟੀ 1979 ਵਿੱਚ (3) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 489: [1979]

3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1014; ਸਟਰਲਿੰਗ ਕੰਪਿਊਟਰਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮੈਸਰਜ਼ ਐਮ ਐਂਡ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ, (1993) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 445: [1993] 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 81; ਜੈਸਪਰ I. ਸਲੋਂਗ ਬਨਾਮ ਮੇਘਾਲਿਆ ਰਾਜ (2004) 11 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 485; ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪਲੇਟਸ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (2005) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 679: [2004] 6 ਵਾਧੂ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 496; ਨਿਊ ਹੋਰਾਈਜ਼ਨਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ (1995) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 478: [1994] 5 ਵਾਧੂ. ਐੱਸਸੀਆਰ 310; ਭਾਰਤੀ ਖੁਰਾਕ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਮੈਸਰਜ਼ ਕਾਮਧੇਨੂ ਕੈਟਲ ਫੀਡ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ (1993) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 71: [1992] 2 ਵਾਧੂ. ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 322-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ.

ਸੀ.ਕੇ. ਅਚਯੁਤਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1959 ਐਸ. ਸੀ. 490: [1959] 1 ਪੂਰਕ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 787-ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

2. ਟੈਂਡਰ ਮੰਗਣ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਾ ਤਰਜੀਹੀ ਤਰੀਕਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈਃ ਪਹਿਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਖਰੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਇੱਕ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਵੰਡ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਲੀਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਠੇਕੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਗੈਰ-ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇ।

ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕੇ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਖਰਚੇ ਗਏ ਪੈਸੇ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ।

ਜਨਤਕ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕੇ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨਃ

(i) ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ (ii) ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਠੇਕੇ ਦੇਣ ਲਈ ਟੈਂਡਰਾਂ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਭਟਕ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵਿਵਹਾਰ ਪੱਖਪਾਤੀ ਜਾਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਟੈਂਡਰ ਰੂਟ ਤੋਂ ਭਟਕਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 20,21,22][492-ਜੀ-ਐੱਚ; 493-ਏ ਸੀ-ਈ]

ਮੈਸਰਜ਼ ਕਸ੍ਤੂਰੀ ਲਾਲ ਲਕਸ਼ਮੀ ਰੈੱਡੀ ਬਨਾਮ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ, (1980) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1: [1980] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1338; ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਪਾਂਡੇ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ 1987 (2)

ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 295: [1987] 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 223; ਹਾਜੀ ਟੀ. ਐੱਮ. ਹਾਸ਼ਮ ਰਾਓਥਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਤੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (1988) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ 166: [1988] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1079; ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰਸਟ ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (2012) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1: [2012] 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 147; ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵੰਡ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ ਨੰ. 2012 ਦਾ 1 (2012) 10 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1: [2012] 9 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 311; ਵਲਿਆਨੂਰ ਇਯਾਰਕਾਈ ਪਦੁਕੱਪੂ ਮਾਇਅਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2009) 7 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 561: [2009] 9 ਐੱਸਸੀਆਰ 225; ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਅਲ ਫਰਹੀਮ ਮੀਟ ਐਕਸਪੋਰਟਰਜ਼ (ਪੀ) ਲਿਮਟਿਡ।

(2006) 13 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 382: [2006] 10 ਵਾਧੂ. ਐਸਸੀਆਰ 354-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ.

3. ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਏ) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਚੰਗੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦਾ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ "ਆਯੁਸ਼ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ" ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਉੱਥੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਆਈ.ਐੱਮ.ਪੀ.ਸੀ.ਐੱਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਦਾ ਕੋਈ ਵਪਾਰਕ ਹਿੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਤ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਹੋਰਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪੈਰਾ 4 (vi) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ(ਬੀ). ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅਸਧਾਰਨ ਹਾਲਤਾਂ (ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ) ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਵੇਗੀ, ਗਲਤ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਮਿਆਰੀ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਉਤਪਾਦਕ ਹੈ, ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਆਯੂਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ 2 ਜਨਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦਾ 50 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੇਂਦਰੀ/ਰਾਜ ਜਨਤਕ ਉੱਦਮਾਂ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਟੈਂਡਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਢੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਭਟਕ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਇਕਲੌਤੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਇਕਲੌਤੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਪੈਰਾ 4 (vi) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ 'ਗੁਣਵੱਤਾ' ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ।(ਬੀ). ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਪਏ ਬੋਝ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਰਾਹੀਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਸਧਾਰਨ ਹਾਲਤਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਾਰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 4 (vi) (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 30][498-ਡੀ-ਐਚ; 499-ਏ]

ਸਟੇਟ ਆਫ਼ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਬਨਾਮ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ ਰਿਵਰ ਇੰਟਰਲਿੰਕਿੰਗ ਐਗਰੀਕਲਚਰਿਸਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ 6764 ਆਫ 2021; ਕੈਟਰਪਿਲਰ ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਟਿਡ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਕੋਲਾ ਖੇਤਰ (2007) 11 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 32: [2007] 7 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 251-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ.

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

(1959) 1 ਪੂਰਕ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 787 ਪੈਰਾ 13

[1979] 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1014 ਪੈਰਾ 14 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1993] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 81 ਪੈਰਾ 14 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

(2004) 11 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 485 ਪੈਰਾ 14

[2004] ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ 6 ਵਾਧੂ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 496 ਪੈਰਾ 14

[1994] ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ 5 ਵਾਧੂ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 310 ਪੈਰਾ 14

[1992] ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ 2 ਵਾਧੂ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 322 ਪੈਰਾ 15

[1980] ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ 3 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1338 ਪੈਰਾ 16

[1987] ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 223 ਪੈਰਾ 16

[1988] ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1079 ਪੈਰਾ 16

[2012] ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 147 ਪੈਰਾ 16

[2012] ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ 9 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 311 ਪੈਰਾ 17 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2009] 9 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 225 ਪੈਰਾ 18 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ

[2006] 10 ਸਪਲਾਈ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 354 ਪੈਰਾ 19 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ

[2007] 7 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 251 ਪੈਰਾ 30 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਃ 2022 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ. 6693.

2019 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰ. 1364 ਵਿੱਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ, ਲਖਨਊ ਬੈਂਚ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੇ ਮਿਤੀ 18.10.2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2022 ਦਾ 6694.

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਰਿਮਾ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਏ. ਏ. ਜੀ., ਸਿਧਾਰਥ ਭਟਨਾਗਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡ., ਨਰੇਸ਼ ਕੌਸ਼ਿਕ, ਵਰਧਮਾਨ ਕੌਸ਼ਿਕ, ਮਨੋਜ ਜੋਸ਼ੀ, ਯੋਗੇਸ਼ ਯਾਦਵ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸ਼ੰਕਰ ਜੈਨ, ਕਾਲੀਸ਼ਵਰਮ ਰਾਜ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਤੁਲਸੀ ਕੇ. ਰਾਜ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਨੂ ਕੇ. ਜੋਏ, ਅਲੀਮ ਅਨਵਰ, ਨਿਸ਼ੇ ਰਾਜਨ ਸ਼ੋਂਕਰ, ਸਿਧਾਂਤ ਕੋਹਲੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਹਾਸਿਨੀ ਸੇਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵਰੂਪਮਾ ਚਤੁਰਵੇਦੀ, ਉਦੈ ਖੰਨਾ, ਅਨਮੋਲ ਚੰਦਨ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪੱਲਵੀ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਚੇਤਾ ਕਰ, ਨਦੀਮ ਅਫਰੋਜ਼, ਆਦਿੱਤਿਆ ਸਿੱਧਰਾ, ਐਡ. ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ.

ਇੰਡੀਅਨ ਮੈਡੀਸਨਜ਼ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਾਲਾ ਆਯੁਰਵੈਡਿਕ ਕੋ ਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀ

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈਃ

ਤੱਥ 3*

ਅਧੀਨਗੀ 7*

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 10*

ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀ ਦਾ ਮੇਲ 11*

ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ 11*

ਟੈਂਡਰ 14*

ਵਿਆਖਿਆ 19*

ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 21*

1. ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ, ਕੇਰਲ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਸੁਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੇ ਲਖਨਊ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। 18 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਨੂੰ ਟੈਂਡਰ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਣਾ ਕੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਯੁਸ਼ ਮਿਸ਼ਨ 2 ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਟੈਂਡਰ ਸੱਦੇ ਬਿਨਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।

1.0 ਤੱਥ

2. ਸਤੰਬਰ 2014 ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਆਯੁਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਆਯੁਸ਼ ਮੈਡੀਕਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲਾਗਤ-ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ

[1] "ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. [2]" ਐੱਨ. ਏ. ਐੱਮ.

* ਐੱਡ. ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਐੱਨ. ਏ. ਐੱਮ. ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਨੋਟਃ ਪੰਨਾ ਮੂਲ ਨਿਰਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

ਆਯੁਸ਼ ਸੇਵਾਵਾਂ। ਐੱਨਏਐੱਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 (ii) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ 75 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਕੀ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤਾ 90:10 ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ।

3. ਪੈਰਾ 4 (vi) ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਘੱਟੋ-ਘੱਟ' 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉੱਦਮਾਂ 3, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੰਚਾਲਨ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪੈਰਾ 4 (vi) ਹੇਠਾਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈਃ

"(vi) (ਏ) ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਆਯੁਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਆਯੁਰਵੇਦ, ਯੂਨਾਨੀ, ਸਿੱਧ ਅਤੇ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ (ਈਡੀਐੱਲ) ਤੋਂ ਖਰੀਦਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ।

(ਅ) ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 50% ਮੈਸਰਜ਼ ਇੰਡੀਅਨ ਮੈਡੀਸਨ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ (ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦਾ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗ) ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉੱਦਮਾਂ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਨਿਰਮਾਣ ਇਕਾਈਆਂ ਅਧੀਨ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਯੁਸ਼ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਚੰਗੇ ਨਿਰਮਾਣ ਅਭਿਆਸਾਂ (ਜੀ. ਐੱਮ. ਪੀ.) ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
(ਏ) ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਕੀ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਯੁਰਵੇਦ, ਯੂਨਾਨੀ, ਸਿੱਧ ਅਤੇ ਹੋਮਿਓਪੈਥੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ (ਈਡੀਐੱਲ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਯੁਸ਼ ਵਿਭਾਗ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(ਸ) ਜ਼ਰੂਰੀ ਗ਼ੈਰ-ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁੱਢਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਕੱਪੜੇ ਆਦਿ। ਲੋੜੀਂਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਅਧੀਨ ਦਵਾਈ/ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਵਾਈਆਂ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੁੱਲ ਰਕਮ ਦੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

4. ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਆਯੁਸ਼ ਸੁਸਾਇਟੀ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਵਿਕਰੇਤਾ, ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੈ। ਖਰੀਦ ਆਰਡਰ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

[3] "PSU"

ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ। ਪਹਿਲਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਕੇਰਲ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਐਕਟ 1969 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਹੈ। 2 ਮਾਰਚ 1985 ਨੂੰ, ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਡਰੱਗਜ਼ ਐਂਡ ਕਾਸਮੈਟਿਕਸ ਰੂਲਜ਼ 1945 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਤਹਿਤ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 31 ਅਗਸਤ 2016 ਨੂੰ, ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੁੱਡ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ 4 ਯੂਨਿਟ ਵਜੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 5. 30 ਅਕਤੂਬਰ 2017 ਨੂੰ, ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਖਰੀਦ ਆਰਡਰ ਦੇਣ ਜਾਂ ਖਰੀਦ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਐੱਨ.ਏ.ਐੱਮ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਐੱਮ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਈ. ਰਜਿਸਟਰਡ ਇਕਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਤਰਜੀਹੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਨੀਤੀਗਤ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਯੋਗ ਹੈ।ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ 21 ਦਸੰਬਰ 2018 ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

6. ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 2019-20 ਲਈ ਇੱਕ ਖਰੀਦ ਆਰਡਰ ਆਈਐੱਮਪੀਸੀਐੱਲ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਟੈਂਡਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਯੁਸ਼ ਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਧੀਨ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

7. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਥਾ, ਸਿਰਫ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ' ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੰਚਾਲਨ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਟੈਂਡਰ ਮੰਗਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਾਲ 2019-20 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਨੂੰ 50 ਫੀਸਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦਾ ਆਰਡਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ 11 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪੂਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਦਰਾਂ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਮੰਗਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾਃ (i) ਸੰਚਾਲਨ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪੈਰਾ 4 ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ 'ਸਰੋਤ' ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ; (ii) ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਹਾਇਤਾ ਅਨੁਦਾਨ ਦਾ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਉੱਦਮਾਂ ਅਤੇ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ; (iii) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਉੱਦਮਾਂ ਤੋਂ ਸੱਦਾ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਬਾਰੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇਗਾ; (iv) ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 8 ਮਈ 2008 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨੀ ਦਵਾਈਆਂ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਸਤ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲ ਮਿਆਰਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿਹਤ ਯੋਜਨਾ ਖੋਜ ਕੌਂਸਲਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਸ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਸਹੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀਆਂ ਹੋਣ।

ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਆਈ.ਐੱਮ.ਪੀ.ਸੀ.ਐੱਲ. ਹੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕਲੌਤੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ; (v) ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਤੁਲਨਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਈ.ਐੱਮ.ਪੀ.ਸੀ.ਐੱਲ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੀਐੱਸਯੂ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ ਤੋਂ ਟੈਂਡਰ ਨਹੀਂ ਮੰਗੇ ਜਾਂਦੇ; ਅਤੇ (vi) ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਉਦੋਂ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੰਚਾਲਨ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਟੈਂਡਰ ਮੰਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਇਨ-ਏਡ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੈਰਾ 4 (vi) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ।(c). 2.0 ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਆਂ

8. ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਨਰੇਸ਼ ਕੌਸ਼ਿਕ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀਃ (i) ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਦੇ 98.11 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸ਼ੇਅਰ ਹਨ ਅਤੇ 1.89 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸ਼ੇਅਰ ਕੁਮਾਊਂ ਮੰਡਲ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਲਿਮਟਿਡ ਰਾਹੀਂ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹਨ। ਆਈ.ਐੱਮ.ਪੀ.ਸੀ.ਐੱਲ. ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਯੁਸ਼ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; (ii) ਆਈ.ਐੱਮ.ਪੀ.ਸੀ.ਐੱਲ. ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਕਿਫਾਇਤੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਮਿਤ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ

ਕੇਂਦਰੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਸੰਗਠਨਾਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਵੀ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸੰਭਵ ਦਰਾਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਡਰੱਗ ਟੈਸਟਿੰਗ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਵਾਲੀ ਇਕਲੌਤੀ ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਰਮਾਣ ਕੰਪਨੀ ਹੈ;

(iii) 16 ਜੁਲਾਈ 1994 ਨੂੰ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਟੈਂਡਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ (ਏ) ਦਵਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਭਿੰਨਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਵਾਈ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਰਤੇ ਗਏ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਹੋਵੇਗੀ; ਅਤੇ (ਬੀ) ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਰਚਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ;

(iv) ਆਯੁਸ਼ ਮੰਤਰਾਲਾ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਕਿਆਂ' ਤੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਸਿੱਧੇ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ;

(v) ਖਰੀਦ ਸਿਰਫ ਟੈਂਡਰ ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਸੰਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਿੱਖਾ ਉਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ;

(vi) ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਉੱਦਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਿਕਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਿੱਥੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਖਰਚਾ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਆਯੁਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ;

(vii) ਸੰਚਾਲਨ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਨੂੰ ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਉੱਦਮਾਂ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਧੀਨ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਤੋਂ "ਜਾਂ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਅ) ਆਯੁਸ਼ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਵਿੱਚ 'ਘੱਟੋ ਘੱਟ' ਵਾਕੰਸ਼ ਸਿਰਫ ਖਰੀਦ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਮਾਪਦੰਡ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਉਪਰਲੀ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ; ਅਤੇ

(viii) ਪੈਰੇ 4 (vi) (ਬੀ) ਅਤੇ 4 (vi) (ਸੀ) ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਉੱਦਮਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਅ) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਬਜਟ ਬਚਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜੀ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। 9. ਪਹਿਲੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਕਾਲੀਸ਼ਵਰਮ ਰਾਜ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀਃ (i) ਪੈਰਾ 4 (vi) ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ- ਕੌਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੈਃ

(ਏ) ਸੰਚਾਲਨ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਜਾਂ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਜਿੰਨੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਯੋਗ ਹਨ; ਅਤੇ

(ਅ) ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਖਰੀਦ ਇੱਕ ਟੈਂਡਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਟੈਂਡਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪੈਰਾ 4 (vi) 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਾਲ ਹੀ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਲਈ ਵੀ ਟੈਂਡਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ii) ਯੂ. ਪੀ. ਰਾਜ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ। ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਖਰੀਦ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(iii) ਇਹ ਇੱਕ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਵਪਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਬਦਲ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਸਾਧਾਰਣ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ ਦੁਆਰਾ ਵੰਡੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਸਿਰਫ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ (iv) ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ

ਆਡਿਟ ਕਰਨ ਦੇ ਸੀਮਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵਿਭਾਗ। ਇਹ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲ ਪ੍ਰਾਈਸਿੰਗ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ ਜੋ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਕੋਲ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਮੁਹਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

3.0 ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

10. ਸੰਚਾਲਨ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ (i) ਆਈਐੱਮਪੀਸੀਐੱਲ, ਜਾਂ (ii) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਜਨਤਕ ਉੱਦਮਾਂ ਅਤੇ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਯੁਸ਼ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਰਮਾਣ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਚੰਗੇ ਨਿਰਮਾਣ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। (ਜੀ. ਐੱਮ. ਪੀ.). ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਾਇਜ਼ ਨਿਰਮਾਣ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਗੁੱਡ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ (ਜੀ. ਐੱਮ. ਪੀ.) ਅਨੁਕੂਲ ਇਕਾਈਆਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਰਾਹੀਂ ਸੰਚਾਲਨ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਨੂੰ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦਾ ਠੇਕਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਰ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ, ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

3.1 ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾਃ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀ ਦਾ ਸੰਯੋਜਨ

11. ਭਲਾਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਜਿਕ ਭਲਾਈ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ' ਉਦਾਰਤਾ 'ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਉਦਾਰ ਦਾਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ

ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਾਭਾਂ, ਨੌਕਰੀਆਂ, ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਲਾਇਸੈਂਸਾਂ, ਠੇਕਿਆਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ-ਸਰਕਾਰੀ ਉਦਾਰਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਿਧਾਂਤਕ ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਰਤੱਵ ਨਾਲ ਜੋੜ਼ਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲੋੜ਼ੀਂਦੇ ਟੀਚੇ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ।

ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ 'ਉਦਾਰਤਾ' ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ 'ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ' ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਰਾਜ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ।

3.2 ਸਰਕਾਰੀ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆਃ ਹੱਦ ਅਤੇ ਸੀਮਾ

12. ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਅ) ਉਹਨਾਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੈਰਾ ਉਸ ਢੰਗ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਖਰੀਦ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਕੋਲ 'ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ' ਰਾਹੀਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਸੰਚਾਲਨ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਖਰੀਦ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ 'ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ' ਰਾਹੀਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਬੇਲੋੜ਼ੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। 13. 1950 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਠੇਕੇ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ। C.K. ਅਚਯੁਤਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ 5 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੁਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਉਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਦੀ ਥਾਂ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪੀੜ਼ਤ ਧਿਰ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਇਹ ਚੁਣਨ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰੇਗੀ।

14. ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗੈਰ-ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਮਨਾ ਦਿਆਰਾਮ ਸ਼ੈੱਟੀ ਬਨਾਮ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰਪੋਰਟ ਅਥਾਰਟੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ 6 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਦਾਰਤਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਬੇਅੰਤ ਵਿਵੇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ 5ਏਆਈਆਰ 1959 ਐਸਸੀ 490, 6. 1979 (3) ਐਸਸੀਸੀ 489; ਸਟਰਲਿੰਗ ਕੰਪਿਊਟਰਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮੈਸਰਜ਼ ਐਮ ਐਂਡ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ, (1993) 1 ਐਸਸੀਸੀ 445; ਜੈਸਪਰ ਆਈ ਸਲੈਂਗ ਬਨਾਮ ਮੇਘਾਲਿਆ ਰਾਜ, (2004) 11 ਐਸਸੀਸੀ 485; ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪਲੇਟਸ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, (2005) 1 ਐਸਸੀਸੀ 679 ਵੀ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੋ।ਨਿਊ ਹੋਰਾਈਜ਼ਨਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ 7 ਵਿੱਚ, ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀ ਛਪਾਈ, ਬਾਈਡਿੰਗ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਸੀਲਬੰਦ ਟੈਂਡਰ ਮੰਗੇ ਸਨ। ਟੈਂਡਰ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਜਦੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਸਮੇਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਠੇਕੇ ਲੈਣ ਵੇਲੇ। ਸੰਬੰਧਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈਃ 17. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਰਾਜ, ਆਪਣੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਪਦੰਡ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੋਂ ਖਰਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਮਾਲੀਏ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਠੇਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਸਮੇਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣ ਜਾਂ ਠੇਕੇ ਦੇਣ ਜਾਂ ਕੋਟਾ ਜਾਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਦੇਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਮਿੱਠੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਾਂਗ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨਮਾਨੇ, ਤਰਕਹੀਣ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸੰਸਥਾ ਲਈ "ਜੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਤੰਤਰ ਖੇਡ" ਦਾ ਕੁਝ ਮਾਪ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ)

15. ਭਾਰਤੀ ਖੁਰਾਕ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਮੈਸਰਜ਼ ਕਾਮਧੇਨੂ ਕੈਟਲ ਫੀਡ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ 8 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ [...]

ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਨੁਕਸਾਨੇ ਗਏ ਚੌਲਾਂ ਦੇ ਸਟਾਕ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਟੈਂਡਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆਃ "7. ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਾਂਗ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਿਰਵਿਘਨ ਵਿਵੇਕ ਨਹੀਂ ਹੈਃ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ 'ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਡ' ਹੈ। ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਜਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਨਿਰਪੱਖ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਤੱਤ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਇਸ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਜਬ ਜਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸੱਚੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

3.2.1 ਟੈਂਡਰਃ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤ?

16. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕੇ ਇੱਕ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਟੈਂਡਰਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਟੈਂਡਰ ਸੱਦਣ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਣ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਰਵਾਨਗੀ ਗੈਰ ਵਾਜਬ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।[9] ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰਸਟ ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ [10] ਵਿੱਚ 'ਪਹਿਲੀ-ਕਮ-ਪਹਿਲੀ ਸੇਵਾ' ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ

[9] ਐਮ/ਐਸ ਕਸੂਰੀ ਲਾਲ ਲਕਸ਼ਮੀ ਰੈਡੀ ਬਨਾਮ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ, (1980) 4 ਐਸਸੀਸੀ 1; ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਪਾਂਡੇ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ, (1980) 4 ਐਸਸੀਸੀ 1; ਹਾਜੀ ਟੀ. ਐਮ. ਹੱਸਮ ਰਾਥਰ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਵਿੱਤੀ ਨਿਗਮ (1988) 1 ਐਸਸੀਸੀ 166

[10] (2012) 3 ਐਸਸੀਸੀ 1

ਨਿਲਾਮੀ ਵੰਡ ਦਾ ਇੱਕ 'ਤਰਜੀਹੀ' ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਸਥਾਗਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

17. ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵਿੱਚ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲਾ ਨੰ. 2012-11 ਦੀ ਧਾਰਾ 1 ਵਿੱਚ ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਪਬਲਿਕ ਇੰਟਰਸਟ ਲਿਟੀਗੇਸ਼ਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸੰਦਰਭ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ 2ਜੀ ਰੇਡੀਓ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ-ਕਮ-ਪਹਿਲੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਵਿਧੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ। ਇਹ ਹਵਾਲਾ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਆਗਿਆਯੋਗ ਤਰੀਕਾ ਨਿਲਾਮੀ ਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਹੈ।

ਜਸਟਿਸ ਖੇਹਰ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤ ਅਲਾਟਮੈਂਟ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਲਾਮੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਲਾਮੀ ਦੁਆਰਾ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਭਟਕਣਾ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀਃ "148. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਅਲਹਿਦਗੀ/ਵੰਡ ਦਾ ਇੱਕ ਵਧੇਰੇ ਤਰਜੀਹੀ ਤਰੀਕਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਨਿਲਾਮੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਅਲਹਿਦਗੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਜਾਂ ਸੀਮਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਨਿਲਾਮੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਢੰਗ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

149. ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਲਾਮੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਢੰਗ ਵਜੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਂ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਉਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਅਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਿਜੀ ਉੱਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਲੀਆ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮਨਮਰਜ਼ੀ, ਅਣਉਚਿਤ, ਤਰਕਹੀਣ ਅਤੇ ਮਨਘੜਤ ਕਰਾਰ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ।

18. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵਲਿਆਨੂਰ ਇਯਾਰਕਾਈ ਪਡੁਕੱਪੂ ਮਾਇਅਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ 12 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਟੈਂਡਰ ਰਾਹੀਂ ਪਾਣੀ, ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਕੱਚਾ ਮਾਲ ਵਰਗੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਉੱਦਮੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪਾਂਡੀਚੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਟੈਂਡਰ ਸੱਦੇ ਬਿਨਾਂ ਪਾਂਡੀਚੇਰੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਂਡੀਚੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਦਯੋਗਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉੱਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਉਦਯੋਗ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਆਕਰਸ਼ਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈਃ

“171. ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਰਾਜ ਪਾਣੀ, ਬਿਜਲੀ, ਕੱਚਾ ਮਾਲ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੰਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੀ ਕਿ ਰਾਜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਠੀਕ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਰਾਜ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਧਿਰ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

172. ਰਾਜ ਜਵਾਬਦੇਹ 11 ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ "ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰੋ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਵੇਖਾਂਗਾ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਰੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ ਕਿ ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਪਾਂਡੀਚੇਰੀ ਵਰਗੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਜੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਤੌਰ' ਤੇ ਵਿਕਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਉੱਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਉਦਯੋਗ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਆਕਰਸ਼ਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਉੱਦਮੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜੇ ਰਾਜ ਅਜਿਹੇ ਉੱਦਮੀ ਨਾਲ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਨੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

19. ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਅਲ ਫਰਹੀਮ ਮੀਟ ਐਕਸਪੋਰਟਰਜ਼ (ਪੀ) ਲਿਮਟਿਡ 13 ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-

ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੇ ਬੁੱਚੜਖਾਨੇ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਲ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਠੇਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ।ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ, ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ, ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਠੇਕੇ ਆਮ ਨਿਯਮ ਵਜੋਂ ਜਨਤਕ ਟੈਂਡਰ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਜਨਤਕ ਠੇਕੇ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਠੇਕੇ ਸਿਰਫ਼ ਟੈਂਡਰ ਰਾਹੀਂ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਨਿੱਜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ 'ਵਪਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਜਾਂ ਉਦਾਰਤਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੰਗੇ ਕਾਰਨ' ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਸਧਾਰਨ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਾਤ ਜੋ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਉਹ ਸਨਃ (ਏ) ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਅਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਠੇਕੇ ਦੇਣਾ; (ਬੀ) ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਸਪਲਾਇਰ ਦੇ ਮਾਲ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ (ਸੀ) ਕੋਈ ਬੋਲੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਬੋਲੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਠੇਕੇ ਦੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਟੈਂਡਰ ਬੁਲਾਉਣ ਜਿਹੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੇ ਆਮ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਭਟਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੁਛੇਦ 14:13 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜਨਤਕ ਠੇਕੇ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ' ਤੇ ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ ਕਰਕੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਨੇ ਠੇਕੇ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਰ ਨੂੰ 10 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ।

14. ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਜਨਤਕ ਦੁਆਰਾ ਠੇਕੇ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਲਾਮੀ/ਟੈਂਡਰ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਨਿੱਜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਗੱਲਬਾਤ ਖੁਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।

15. ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੁਰਲੱਭ ਅਤੇ ਅਸਧਾਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਵਪਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੰਗੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਨਿੱਜੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ' ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

16. ਕਾਨੂੰਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ, ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਠੇਕੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਟੈਂਡਰ ਸੱਦ ਕੇ ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ/ਜਨਤਕ ਟੈਂਡਰ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ ਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਟੈਂਡਰ ਸੱਦਣ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਤ ਵੇਰਵਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਲਾਮੀ ਦੀ ਮਿਤੀ, ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ, ਨਿਲਾਮੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ, ਤਕਨੀਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਅੰਦਾਜ਼ਨ ਲਾਗਤ, ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਲ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਸਾਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ/ਜਨਤਕ ਟੈਂਡਰ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕੇ ਜਨਤਕ ਖਰੀਦ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ, ਸਰਕਾਰੀ ਖਰੀਦ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ, ਟੈਂਡਰ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤਮੰਦ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ, ਸਾਰੇ ਟੈਂਡਰ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਵਿਵਹਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ, ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੁਰਲੱਭ ਅਤੇ ਅਸਧਾਰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਐਲਾਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਅਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੌਰਾਨ; ਜਿੱਥੇ ਖਰੀਦ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਸੰਭਵ ਹੈ; ਜਿੱਥੇ ਸਪਲਾਇਰ ਜਾਂ ਠੇਕੇਦਾਰ ਕੋਲ ਵਸਤਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਵਿਕਲਪ ਜਾਂ ਬਦਲ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜਿੱਥੇ ਨਿਲਾਮੀ ਕਈ ਤਰੀਕਾਂ ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਕੋਈ ਬੋਲੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਨ, ਆਦਿ, ਇਸ ਆਮ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਠੇਕੇ "ਨਿੱਜੀ ਗੱਲਬਾਤ" ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। (ਦੇਖੋ ਰਾਮ ਅਤੇ ਸ਼ਿਆਮ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ [(1985) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 267: ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1985 ਐਸ. ਸੀ. 1147]।"

20. ਟੈਂਡਰ ਮੰਗਣ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦੋ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਾ ਤਰਜੀਹੀ ਤਰੀਕਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: ਪਹਿਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਖਰੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਇੱਕ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਸਟੇਟ ਦੁਆਰਾ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਾ ਉਦੇਸ਼

ਮਾਲੀਆ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰਾਜ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਠੇਕੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਗੈਰ-ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇ। 21. ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਰਾਜ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, 'ਰਾਜ ਦੀ ਉਦਾਰਤਾ' ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਟੈਂਡਰ ਰਾਹੀਂ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਨੂੰ ਠੇਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ 'ਤੇ, ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਜੇ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤ ਉਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕੇ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਭੁਗਤਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਖਰਚੇ ਗਏ ਪੈਸੇ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਜਨਤਕ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 22. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨਃ

(1) ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ; ਅਤੇ (ii) ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਟੈਂਡਰਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਭਟਕ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਠੇਕੇ ਦੇਣ ਲਈ ਜਨਤਕ ਨਿਲਾਮੀ, ਵਿਵਹਾਰ ਪੱਖਪਾਤੀ ਜਾਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਟੈਂਡਰ ਰੂਟ ਤੋਂ ਭਟਕਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। 3.3 ਸੰਚਾਲਨ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 23. ਸੰਚਾਲਨ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਬਾਰੇ ਸਰਕੂਲਰ ਵੇਖੋ। ਸਾਲ 1994 ਵਿੱਚ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇੱਕ ਸੰਚਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਸਿਰਫ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਕਲੌਤੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। 8 ਮਈ 2008 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। 9 ਅਗਸਤ 2016 ਨੂੰ ਆਯੁਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਆਯੁਸ਼ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਬਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੇ ਗਏ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਸਰਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨੀ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹਨ। 7 ਦਸੰਬਰ 2016 ਨੂੰ, ਆਯੁਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇੱਕ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਖਰੀਦ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼

ਐੱਨਏਐੱਮ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪੀਐੱਸਯੂ ਅਤੇ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਵੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਰਮਾਣ ਇਕਾਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਐੱਮਪੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਜ਼ਰੂਰੀ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਸਿੱਧੇ ਔਸ਼ਧੀ (ਕੇਰਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਵਾਲੀ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈ ਨਿਰਮਾਣ ਇਕਾਈ) ਤੋਂ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦਵਾਈਆਂ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

24. 2 ਜਨਵਰੀ 2019 ਨੂੰ, ਆਯੁਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ 7 ਦਸੰਬਰ 2016 ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ 14 ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ 'ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ' ਹੈ, ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈਃ (i) ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਵਾਈਆਂ ਆਯੁਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ (ਈਡੀਐੱਲ) ਤੋਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ; (ii) ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਆਈਐੱਮਪੀਸੀਐੱਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੇਂਦਰ/ਰਾਜ ਦੇ ਜਨਤਕ ਉੱਦਮਾਂ ਜਾਂ ਰਾਜ-ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; (iii) ਬਾਕੀ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਰ ਇਕਾਈਆਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾਇਜ਼ ਨਿਰਮਾਣ ਲਾਇਸੈਂਸ ਹਨ; ਅਤੇ (iv) ਦਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਰਮਾਣ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਐੱਮਪੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

25. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੁਆਰਾ 1994 ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੱਤਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਸਿਰਫ ਆਈਐੱਮਪੀਸੀਐੱਲ ਤੋਂ ਹੀ ਖਰੀਦੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਆਯੁਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੁਆਰਾ 2019 ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਤਾਜ਼ਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਚਾਲਨ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਦਾ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਨਿਰਮਾਣ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਉੱਚਾ ਰੁਤਬਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਯੁਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 2019 ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦਾ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ

ਵਾਕੰਸ਼ 'ਜਾਂ' ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਵਿੱਚ-ਆਈਐੱਮਪੀਸੀਐੱਲ 'ਜਾਂ' ਪੀਐੱਸਯੂ ਤੋਂ ', ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਦੇ ਸਾਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਉੱਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਪੈਰੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨਿਰਮਾਣ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

3.4 ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕਾ ਦੇਣ ਦੀ ਵੈਧਤਾ

26. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵਿਲੱਖਣ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਠੇਕੇ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਦੁਰਗਮ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ 16 ਜੁਲਾਈ 1994 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਪੱਤਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਯੁਰਵੇਦ, ਸਿੱਧ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਟੈਂਡਰ ਰਾਹੀਂ ਖਰੀਦ 'ਨਾਕਾਫ਼ੀ' ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ (i) ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਭਿੰਨਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 'ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕੱਚੇ ਮਾਲ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕੋ ਦਵਾਈ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸ਼ਾਇਦ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੀ 'ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੀ' ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਾਲੋਂ ਦਸ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਹੈ; ਅਤੇ (ii) ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦਾ 16 ਜੁਲਾਈ 1994 ਦਾ ਪੱਤਰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈਃ

"ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਜਾਣਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ, ਇੰਡੀਅਨ ਮੈਡੀਸਨ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਮੈਡੀਸਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਦਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਲਾਸੀਕਲ ਟੈਕਸਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਲ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

2. ਇਹ ਸਾਡਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਕਿ ਆਯੁਰਵੇਦ, ਸਿੱਧ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਵਰਗੀਆਂ ਆਮ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਹਨ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈਃ

1. ਦਵਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਭਿੰਨਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਭ ਤੋਂ ਘਟੀਆ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕੋ ਦਵਾਈ ਦੀ ਕੀਮਤ 10 ਗੁਣਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

2. ਇਸ ਦੇ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਰਚਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸੰਭਵਤਾ.

3. ਦਵਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫਾਰਮਾਕੋਪੀਅਲ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜ੍ਹਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਟੈਸਟਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਤੱਤਾਂ/ਮਿਲਾਵਟ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਿਸ਼ਰਣਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਈਐੱਸਐੱਮ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹਿੱਸੇ ਜੜ੍ਹੀ-ਬੂਟੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੈਵਿਕ ਮਿਸ਼ਰਣਾਂ ਨਾਲ ਬਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਲਗਭਗ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੀ ਉਹ ਸਹੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀ ਕਲਾਸੀਕਲ ਟੈਕਸਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੈਂਡਰਿੰਗ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਖਰੀਦ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬੇਅਸਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

4. ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਿਰਮਾਣ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹੋਣ। ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿਹਾਰਕ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਡਰੱਗ ਕੰਟਰੋਲ ਸੰਗਠਨਾਂ ਕੋਲ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵਿੱਚ ਸੀਜੀਐੱਚਐੱਸ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਈਐੱਮਪੀਸੀਐੱਲ ਤੋਂ ਹੀ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨਿਰਪੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਲਾਗਤ ਲੇਖਾ ਸ਼ਾਖਾ ਦੇ ਇੱਕ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

5. ਕਲਾਸੀਕਲ ਟੈਕਸਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਦੁਆਰਾ ਵਸੂਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਬ੍ਰਾਂਡਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਥੋੜ੍ਹੀ ਵੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਣਵੱਤਾ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਅਸਲ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਲਾਸੀਕਲ ਟੈਕਸਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਦਵਾਈਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਵਪਾਰਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਆਪਣੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਧੂ ਖੰਡ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੁਆਦ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

6. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਤੁਸੀਂ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਮਿਤ ਦਵਾਈਆਂ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਸੀ. ਜੀ. ਐੱਚ. ਐੱਸ. ਸਪਲਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਲਾਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਕ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਕਮ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਇੰਡੀਅਨ ਮੈਡੀਸਨ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ, (IMPCL) ਮੋਹਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਅਲਮੋੜਾ, U.P. ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹ ਸਕਦੇ ਹੋ।

(emphasis supplied)

27. 8 ਮਈ 2008 ਨੂੰ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਕਲਾਸੀਕਲ ਟੈਕਸਟ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ। ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨੀ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਸਤ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਪੈਰੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿਃ "(i) ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਕਲਾਸੀਕਲ ਟੈਕਸਟ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

(ii) ਕੰਪਨੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਵਾਜਬ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਲਾਗਤ ਲੇਖਾ ਸ਼ਾਖਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; (iii) ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨੀ ਦਵਾਈਆਂ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਸਤ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਸੀਜੀਐੱਚਐੱਸ ਰਿਸਰਚ ਕੌਂਸਲਾਂ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਸ ਹਨ/ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਸਹੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀਆਂ ਹਨ।

28. ਪੱਤਰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਿਰਫ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਪੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਹਿਲਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਆਡਿਟ ਕਰਨ ਦੇ ਸੀਮਤ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਆਈਐੱਮਪੀਸੀਐੱਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਦੇ 98.11 ਫੀਸਦੀ ਸ਼ੇਅਰ ਹਨ ਅਤੇ 1.89 ਫੀਸਦੀ ਸ਼ੇਅਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹਨ। ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਪੱਤਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ 'ਵਪਾਰਕ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ' ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ

ਦਵਾਈਆਂ 'ਅਸਲੀ ਕੱਚੇ ਮਾਲ' ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਕਲਾਸੀਕਲ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

29. ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਏ) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਚੰਗੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦਾ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ "ਆਯੁਸ਼ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ" ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਉੱਥੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸਰੋਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਆਈਐੱਮਪੀਸੀਐੱਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਦਾ ਕੋਈ ਵਪਾਰਕ ਹਿੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਸਤ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਪੈਰਾ 4 (vi) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।(ਬੀ).

30. ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਅਸਧਾਰਨ ਹਾਲਤਾਂ (ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ) ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਵੇਗੀ, ਗਲਤ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਮਿਆਰੀ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਉਤਪਾਦਕ ਹੈ, ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ।15 ਦਰਅਸਲ, ਆਯੁਸ਼ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ 2 ਜਨਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇਨ-ਏਡ ਦਾ 50 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੇਂਦਰੀ/ਰਾਜ ਜਨਤਕ ਉੱਦਮਾਂ ਜਾਂ ਰਾਜ-ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਫਾਰਮੇਸੀਆਂ ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਟੈਂਡਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਢੰਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਟੈਂਡਰ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਭਟਕ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਇਕਲੌਤੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਇਕਲੌਤੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਪੈਰਾ 4 (vi) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ 'ਗੁਣਵੱਤਾ' ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ।(ਬੀ). ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਪਏ ਬੋਝ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਰਾਹੀਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਸਧਾਰਨ ਹਾਲਤਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਾਰਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ

ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਸੀ) ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

31. ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਟੈਂਡਰ ਮੰਗਣਾ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਵਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ਜੋ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਟੈਂਡਰ ਜਿਹੀ ਮੁਫ਼ਤ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਖਰੀਦਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਭਟਕ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੁਆਰਾ ਦਵਾਈਆਂ ਤਾਂ ਹੀ ਖਰੀਦ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਅਸਧਾਰਨ ਹਾਲਾਤ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਠੋਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸਧਾਰਨ ਹਾਲਤਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

32. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੇ ਲਖਨਊ ਬੈਂਚ ਦੇ 18 ਅਕਤੂਬਰ 2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

33. ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 16 ਆਯੁਸ਼ ਡਰੱਗਜ਼ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਰਜ਼ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ 17, ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ, "ਐਸ-ਕੰਪਾਊਂਡ" 18 ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਪੈਮਾਨੇ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣ ਇਕਾਈ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨੌਂ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਜੋ ਸੂਖਮ, ਲਘੂ ਅਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਉੱਦਮ ਵਿਕਾਸ ਐਕਟ 2006 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਜਿਸਟਰਡ ਹਨ ਅਤੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨਃ (i) ਕੈਟਰਪਿਲਰ ਇੰਡੀਆ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ। ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਵੈਸਟਰਨ ਕੋਲਾ ਫੀਲਡਜ਼19 ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਖਰੀਦ ਤਰਜੀਹ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੈਟਰਪਿਲਰ ਇੰਡੀਆ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ 21 ਨਵੰਬਰ 2007 ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾਈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਕੇਂਦਰੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉੱਦਮਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦ ਤਰਜੀਹ 31 ਮਾਰਚ 2008 ਤੋਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ; ਅਤੇ (ii) ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਚੌਕਸੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕੈਟਰਪਿਲਰ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕੇਂਦਰੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉੱਦਮਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਖਰੀਦ ਤਰਜੀਹ ਨੀਤੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ 9 ਨਵੰਬਰ 200920 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ. ਲਿਮਟਿਡ 23 ਮਾਰਚ 2012 ਨੂੰ, ਐੱਮਐੱਸਐੱਮਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ "ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਲਘੂ ਉੱਦਮਾਂ ਲਈ ਜਨਤਕ ਖਰੀਦ ਨੀਤੀ (ਐੱਮਐੱਸਐੱਸਈ) ਆਦੇਸ਼ 2012" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਇੱਕ ਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰਾਲਾ ਜਾਂ ਪੀਐੱਸਯੂ ਦਾ ਵਿਭਾਗ ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਉੱਦਮਾਂ ਤੋਂ ਕੁੱਲ ਸਾਲਾਨਾ ਖਰੀਦ ਦਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 20 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਖਰੀਦੇਗਾ। 34. ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ:

(i) ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ 25 ਫੀਸਦੀ ਦਵਾਈਆਂ ਐੱਮ.ਐੱਸ.ਐੱਮ.ਈ. ਤੋਂ ਖਰੀਦੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਚਾਲਨ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਵਿੱਚ 'ਘੱਟੋ ਘੱਟ 50%' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪੈਰਾ 4 (vi) (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਨੂੰ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰਾ 4 (vi) (c) (ii) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਪੱਧਰ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ 'ਤੇ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਤੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਖਰੀਦ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ; (iii) ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਤਪਾਦ ਵੇਚਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਗੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ ਹੈ ਅਤੇ (iv) ਆਈ. ਐੱਮ. ਪੀ. ਸੀ. ਐੱਲ. ਨੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋਰ ਨਿਰਮਾਤਾ ਬਰਾਬਰ ਜਾਂ ਬਿਹਤਰ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

35. ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁੱਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਰਾ 4 (vi) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੈਰਾ 4 (vi) ਦੇ ਤਹਿਤ ਐੱਮਐੱਸਐੱਮਈ ਤੋਂ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਖਰੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।(c). ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

36. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, 2020 ਦਾ ਆਈਏ 9631 ਅਤੇ ਆਈਏ ਨੰ. 2022 ਦਾ 46786 ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਖ਼ਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਸੁਤੰਤਰ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

37. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਜਰਾਲ (ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਕ: ਮਹਿੰਦਰ ਯਾਦਵ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.) ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਰੱਦ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Advocate Shifa Kler